

Nunatsinni nakorsaanerup ukiumoortumik nalunaarusiaa 2016 aamma 2017

Kapitali 7. Sakiilluut Tuberkulose

Sakiilluut tuberkulose nappaataavoq tuniluuttoq 1980-ikkut qiteqqunneranniit -2010-mi annertunerpaalluni 115-it - tassalu innuttaasut 100.000-iuppata 205-it nappaammik tunillatsissimapput.

2016-imi 61-it tunillatsissimasut nalunaarutigineqarput, taakkunannga sisamat nakorsaatitortertik suli naammassinngitsoq unitsippaat kingornalu nangeqqillugu. 2017-imi Kalaallit Nunaanni TB-mik nappaatillit 57-iupput. Nunatsinni agguaqatigiissitsinermi innuttaasut 100.000-iuppata 2016-imi 109 2017-imi 102 TB-mik nappaateqartut nalunaarutigineqarput. Tamatuma suli Kalaallit Nunaat annertuumik TB-mik nappaateqarfiusut- Afrikami, Asiami Latin Amerikamilu nunanut sanilluinnegarsinnaasut- inissippaa. Nunarsuaq tamakkerlugu TB-mik nappaatillit amerlassusaat titartaganngorlugu takussutissiaq 3-mi takukkit.

Ukiuni kingullerni TB-mik tunillatsissimasut ikilisimanerat takuneqarsinnaagaluaq suli ernumassutissaqarpoq, nappaammillu ukkassiuarnissaq pisariaqarluni. 2016-imi 2017 - imilu nunap immikkoortuini TB-mik nappaateqalersimasut amerlassusaasa annertuumik assigiinngissuteqarnera takuneqarsinnaavoq. 2016-imi 2017-imi Kujataani tunillatsissimasut amerlanerpaajullutik innuttaasut 100.000-iuppata 192-iupput 298-iullutillu taakkunanngalu 13-it 20-illu TB-mik tuniluuttumik nappaateqarlutik. Illoqarfikkuutaarlugit piffissami aalajangersimasumi nappaateqalersartut amerlassusaat (takussutissiaq 5) qimerluussagaanni, kujataani Narsami Tunumilu Tasiilami nunatsinni illoqarfinnut allanut sanilliullugit tunillatsissimasut amerlanerujussuupput. Nunalli immikkoortuini tamani illoqarfiillu amerlanersaanni TB-mik tunillatsissimasoqarpoq.

Tabeli 1-imi takussutissiamilu 2-mi piffissap ingerlanerani nappaatip atugaanera takuneqarsinnaavoq, takussutissiamilu 4-mi kommunit akornanni tunillatsissimasut agguataarsimanerat takuneqarsinnaalluni. Sermersuumi Kujataanilu TB-mik nappaateqartut paasineqartut amerlanerunerat takuneqarsinnaavoq. Tamanna assigiinngitsunik imminnut ataqatigiissunik arlallinnik patsiseqarsinnaavoq. Sumiiffinni nappaatip tuniluunneranik, nappaateqalernermik kiisalu innuttaasuni nappaammik ersiutit ilisarisinnaanissaannik -peqqinnissaqarfimmiillu ukkassinermik – taamaalillunilu nappaammik suussusersinermik patsiseqarsinnaavoq.

TB paasineqarpat piffissaatillugulu nakorsarneqarpat kingunerluuteqanngitsumik qaangerneqarsinnaavoq, nakorsarneqanngikkunilu navinaatilinnik ajoqusiinnaavoq toqussutaasinnaallunilu. Tamanna nappaatip atugaanera annikillisinneqassappat annikinnerpaaffianiitiinneqassappallu ukiuni tulleriinni amerlasuuni annertuumik iliuuseqarnissamik piumasaqaatitaqarpoq. Nunarsuaq tamakkerlugu nappaatip TB-ip 2030-imi nungutinissaa anguniagaavoq.

2016-imi TB-mik nappaateqartut paasineqarlaat imal. nangeqqittut 71 %-iinnaasa nakorsartinnertik naammassivaat. Napparsimasut peqqissiumallutik, nappaat siaruaanneroqqunagu tappiorannartullu nakorsatinut akiuussinnaaleqqunagit nakorsartinnerminnik naammassinninnissaat pingaaruteqarpoq. TB akiorniarlugu

iliusissatut 2017-imiit 2021-imut siunniussat naapertorlugit minnerpaamik 85 %-it nakorsartinnerminnik naammassinnittarnissaat anguniagaavoq.

Takussutissiaq 7 naapertorlugu 2014-imi 2015-imilu ukioqatigiiaani marlunni TB-mik nappaateqartut amerlapput, tassalu inuusuttuaqqat inuusuttullu kiisalu utoqqaat. 2016-imi 2017-imilu inuusuttut ikinneroqaat utoqqarnili suli TB-mik nappaateqartoqarluni.

2013-imi Kalaallit Nunaanni GenXpert- TB-mik suussusersiniaanermi TB-ip tappiorannartuata pinngoqaataanik suussusersineq atorneqalerpoq. Napparsimasup TB-mut nakorsaatitulinninnerani TB-mik nappaateqarfimmiit misissugassamik Statens Serums Instituttimut, tappiorannartut qingullugit naatillugillu nappaammik suussusersinissaq, TB-p tappiorannartuisa assigiinngitsut akornanni sorliunerata paasinissaa TB-llu tappiorannartuisa aalajangersimasut nakorsaatinut akiuussinnaassusaasa misissuiffiginissaa siunertaralugu nassitsisoqartarpoq. Nunarsuarmit – Europamissaq piffissami aalajangersimasumi TB-mik tappiorannartunik nakorsaatinut akiuussinnaassusilinnik patsiseqartumik nappaateqalersarneq annertusiartoraluaq, Kalaallit Nunaanni 2010-miilli TB-p tappiorannartuanik nakorsaatinut assigiinngitsunut arlalinnut akiuussinnaassuseqartunik nassaartoqanngilaq.

2017-imi TB-mik sakiilluutilittut nalunaarutigineqartut 40 %-iini tappiorannartut qingullugit misissuinnermi suussusersisaapput 80%-illu qisiat TB-p pinngoqaateqarluni. TB qingullugu takuneqarsinnaagaangat tuniluussinnaassusaa annertusarpoq kingusissukkullu nappaatip suussusersineqarsimaneranut paasinarsitsisinnaalluni, tamannami sioqqullugu nappaat quersornikkut, qiseqarnikkut, qasoqanikkut, unnuami kiammik anisisarnikkut sanigornikkullu ersiuteqareersimagajuttarpoq. Tamanna innuttaasup kingusissukkut peqqinnissaqarfimmut saaffiginninneranik (patient delay) aamma/imat. peqqinnissaqarfimmit kingusissukkut nappaatip suussusersineqarneranik (Health system delay) patsiseqarsinnaavoq.

Inuit ilaat TB-mik tunillatsissimasut sulili napparsimalinngitsut, Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup TB pillugu ilitersuusaa naapertorlugu nappatsaaliinarluni nakorsartinnissamik neqeroorfigineqarsinnaapput, ilitersuut naapertorlugu ass. 18-it inorlugit ukiullit TB-mik tunillatsissimasut nappatsaaliinermut atatillugu nakorsartinnissamik neqeroorfigineqarput. 2002-miilli pitsaaliuinnermut atatillugu nakorsarneqartut nalunaarutigineqartarnissaat piunarsaqaataavoq tabelimilu 5-imi pitsaaliuinnermut atatillugu nakorsakkat illoqarfimmut agguataarneqarnerat takuneqarsinnaavoq.

2016-imi inuit marluk 2017-imilu sisamat TB-mik toqquteqarput.

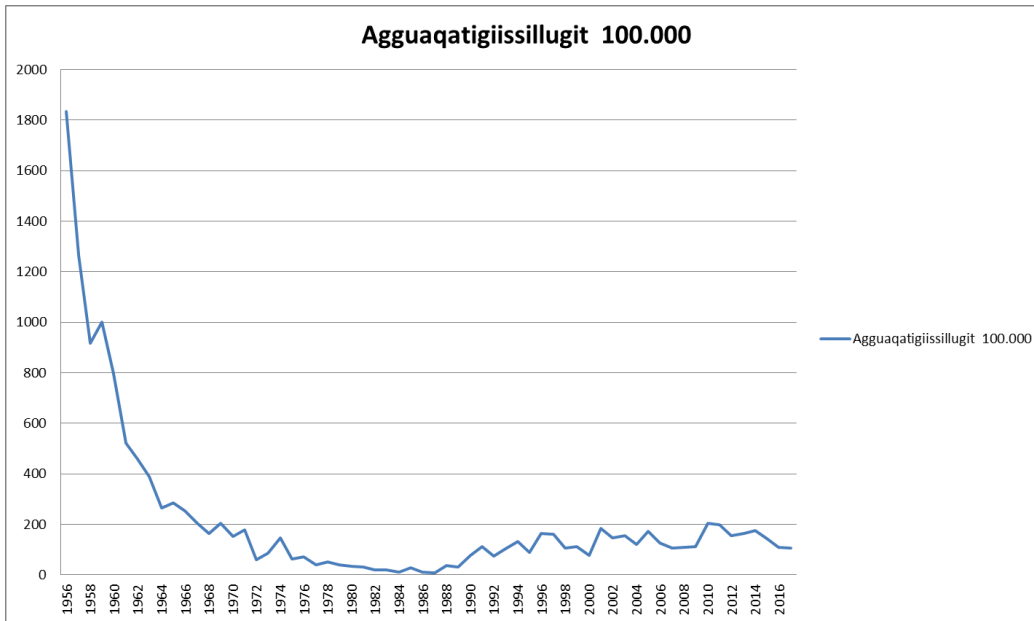
TB-mik nappaatillit amerlavallaarnerat pissutigalugu Namminersorlutik Oqartussat TB akiorniarlugu 2017-imiit 2021-imut iliusissatut siunniussat nutaat akuersissutigaa. Taakku siuliani siunniussanik nanitsisuupput, nunarsuarlu tamakkerlugu iliusissatut siunniussatut innersuussutaasut naapertorneqarlutik immikkut ukkanneqartut makkuupput:

- Siusissukkut nappaammik suussusersineq
- Nakorsaaneqarfiup naammasineqarnissaa
- Siunnerfeqarluni misissuisitsinerit kiisalu
- Isumaginnittoqarfiit suliffeqarfiillu akimorlugit suleqatigiinneq.

Nappaat TB inuttut atugarisat peqqissutsillu ataqatigiinnerannit pinngorfeqarpoq peqqinnissaqarfiup kisimiilluni nungutissinnaanngisaa. TB-akiorniarlugu iliuusissatut siunniussat tamakkiisut <http://naalakkersuisut.gl/kl-GL/Publications> nassaassaapput.

Takussutissiaq 1.

Innuttaasut 100.000-iuppata TB-mik nappaatillit amerlassusaat 1956-2017

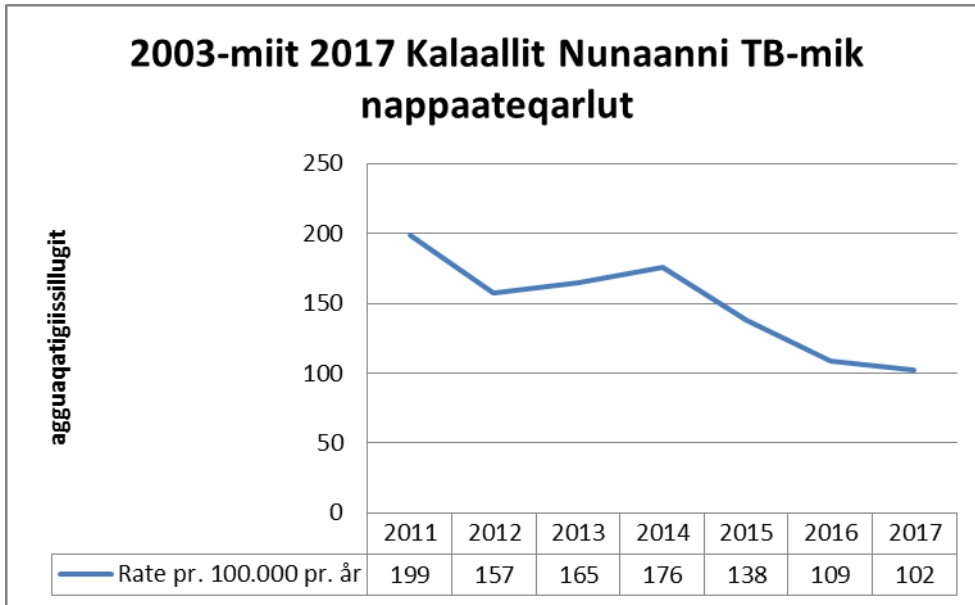

Tabeli 1	Kalaallit Nunaanni TB-mik nappaateqalersimasutut nalunaarutigineqartut	
Ukiut	Katillugit	Agguaqatigiissillugit / 100 000/ Ukiut
1976-1980*	117	47
1986-1990	93	34
1991-1995	252	91
1996-2000	347	124
2001-2005	444	157
2006-2010	373	132
2011	114	198
2012	88	157
2013	93	165
2014	99	176
2015	77	138
2016	61	109
2017	57	102

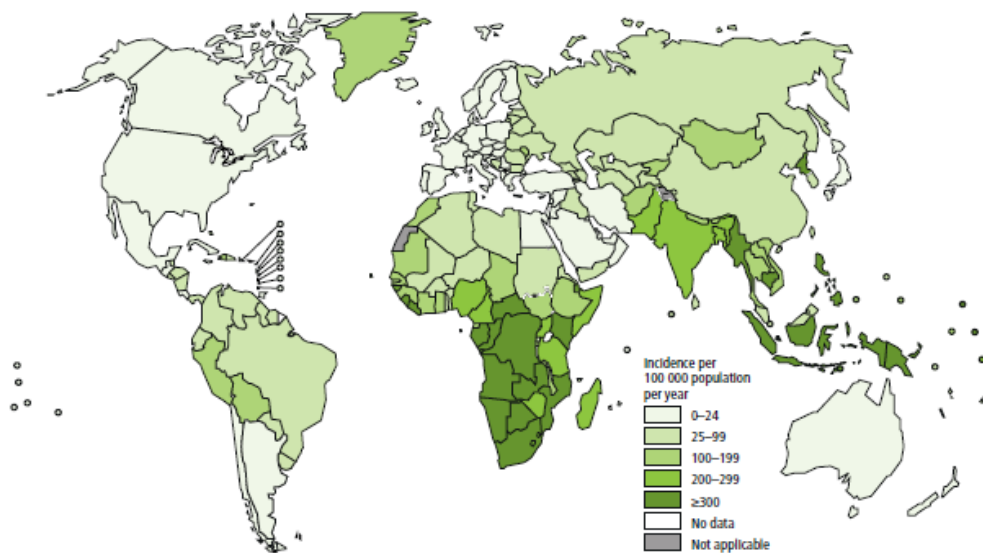
Najoqqutarisaq: Naalagaaffiup innuttaasut peqqissusaannik misissuisitsisarfia/ Statens Institut for Folkesundhed Nunatsinnilu Nakorsaaneqarfik

*1976-imiit 1985-imut kisitsisit Kalaallit Nunanni kalaallit akornanni sakiialluummik nappaatillittut nalunaarutigisanit naatsorsorneqarput

Takussutissiaq 2,
 2003-miit 2017-imut Kalaallit Nunaanni TB-mik nappaateqalersut

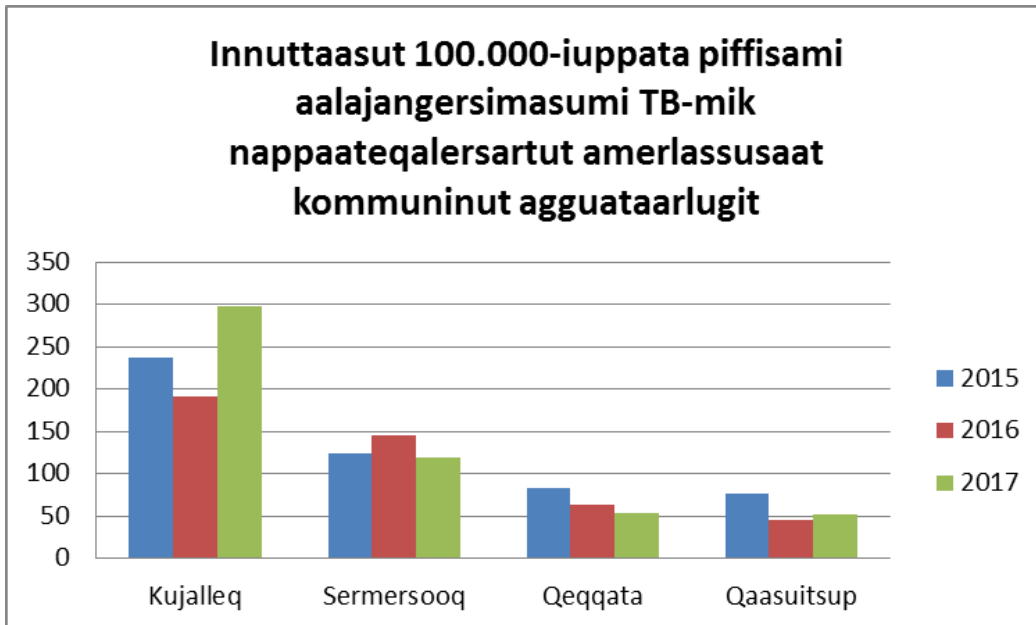

Takussutissiaq 3,
 Piffissami aalajangersimasumi TB-mik nappaateqalersut amerlassusaannik naatsorsuineq

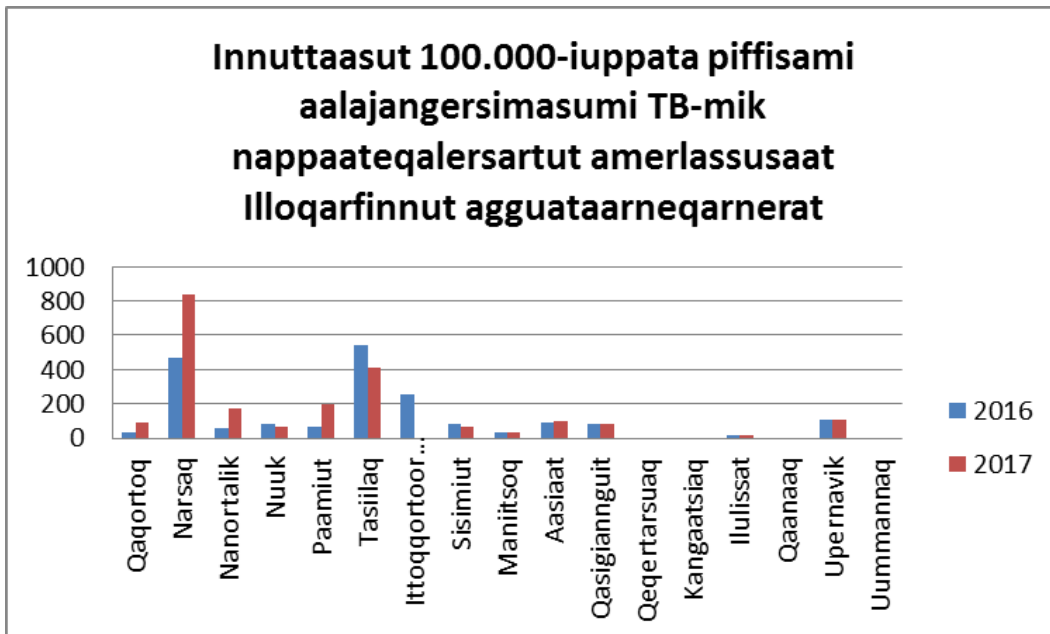

WHO, Global TB Report 2017

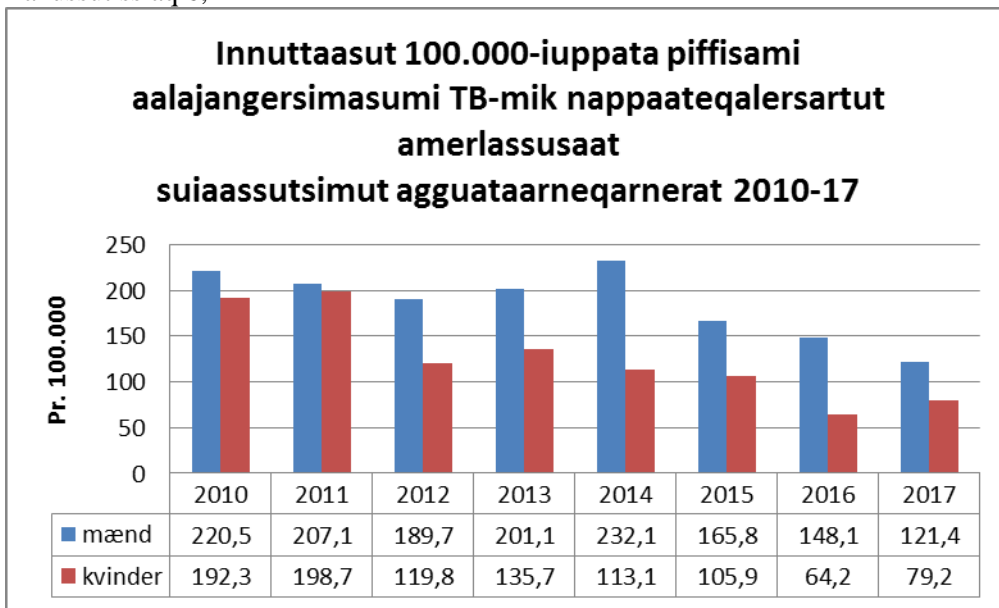
Takussutissiaq 4,

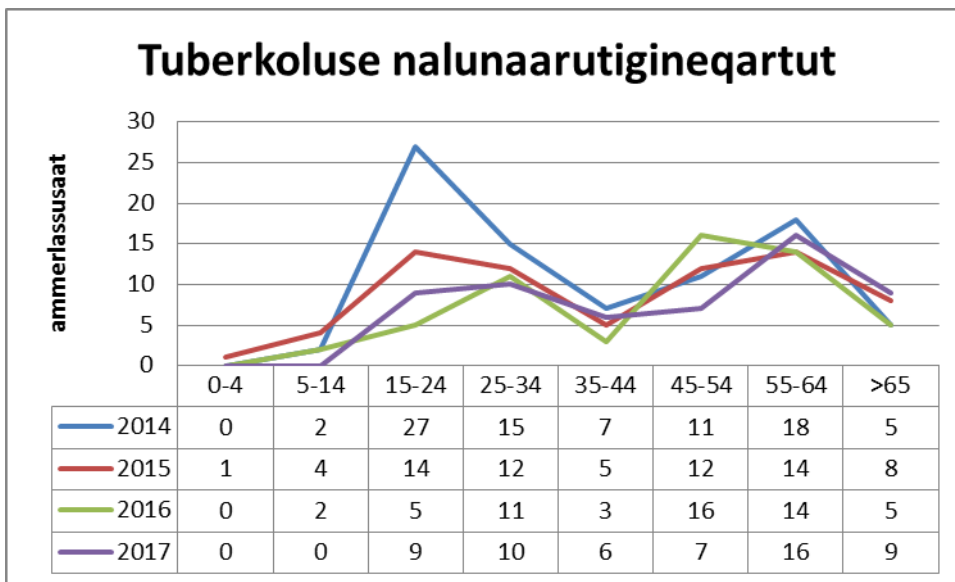
Takussutissiaq 5,

Takussutissiaq 6,

Takussutissiaq 7,

TB-mik nappaateqartutut paasineqarlaat nangittullu sakialluttunut puaallu avataanni TB-mik nappaateqartunut immikkoortiterneqarnerat

Tabeli 2		
	Puammi	Puaat avataani
2016	52 (93 %)	4 (7 %)
2017	57 (97 %)	2 (3 %)

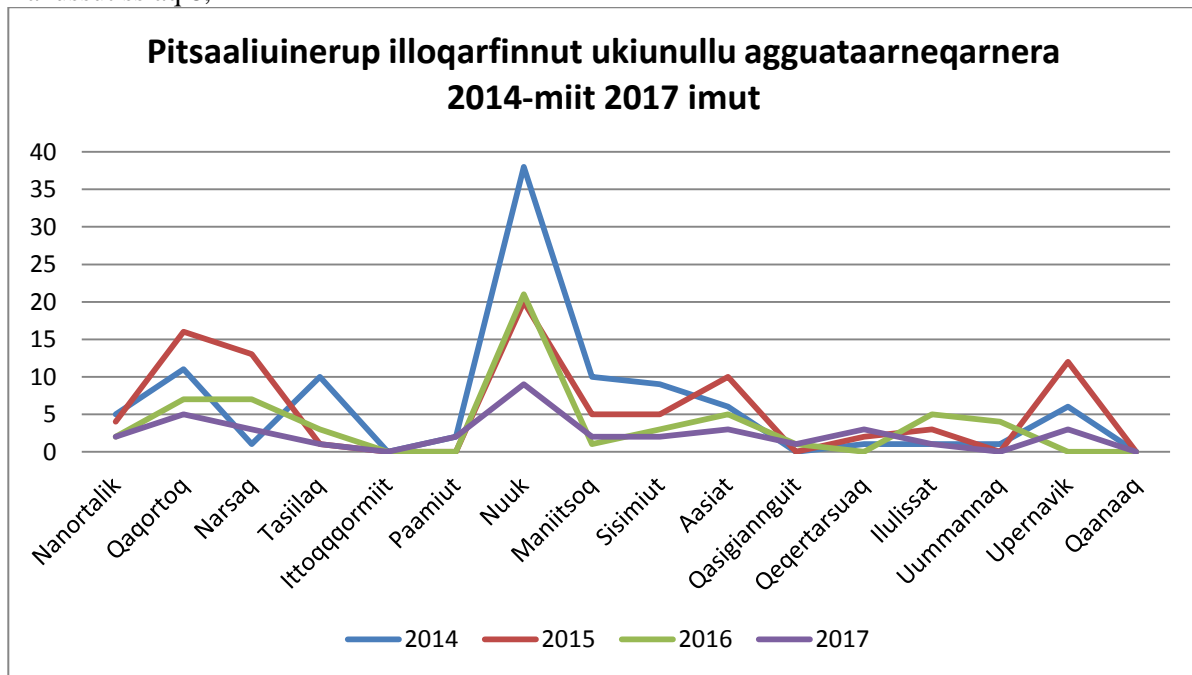
2016-imi TB-mik suussuserseriaaseq tunngavigalugu agguataarneqarnerat

Tabeli 3		
2016	Nutaat	Recidiv
Sakialluut, tappiorannartut suussusersinerisigut paasineqartut	40	7
Sakialluut nappaammut ersiutit tunngavigalugit suussusersisaq	5	0
Puaat avataanni TB-mik nappaateqarneq, Tappiorannartut suussusersineqarnerisigut nappaammullu ersiuteqarnikkut	4	0
Katillugit	56	

2017-imi TB-mik suussuserseriaaseq tunngavigalugu agguataarneqarnerat

Tabeli 4		
2017	Nutaat	Recidiv
Sakialluut, tappiorannartut suussusersinerisigut paasineqartut	36	11
Sakialluut nappaammut ersiutit tunngavigalugit suussusersisaq	7	1
Puaat avataanni TB-mik nappaateqarneq, Tappiorannartut suussusersineqarnerisigut nappaammullu ersiuteqarnikkut	2	0
Katillugit	57	

Takussutissiaq 8,

Tabeli 5

Pitsaaliuinerup illoqarfinnut ukiunullu agguataarneqarnera

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Nanortalik	14	14	0	3	5	4	2	2
Qaqortoq	17	9	0	10	11	16	7	5
Narsaq	12	23	1	0	1	13	7	3
Tasiilaq	109	56	23	2	10	1	3	1
Ittoqqormiit	36	39	0	0	0	0	0	0
Paamiut	2	20	2	4	2	0	0	2
Nuuk	14	16	33	39	38	20	21	9
Maniitsoq	8	0	6	1	10	5	1	2
Sisimiut	9	14	11	15	9	5	3	2
Aasiat	2	10	1	12	6	10	5	3
Qasigiannugit	7	0	8	1	0	0	1	1
Qeqertarsuaq	0	1	1	0	1	2	0	3
Ilulissat	9	14	0	1	1	3	5	1
Uummannaq	2	5	0	0	1	0	4	0
Upernavik	16	14	2	0	6	12	0	3
Qaanaaq	0	0	0	0	0	0	0	0
Total	257	235	88	88	101	91	59	37